

دیدگاه دولت سیزدهم اما تا حد قابل توجهی با دولت سلف خود فاصله دارد. در این دیدگاه کشورهای شرقی به دلیل قربات‌های جغرافیایی، سیاسی، ژئوپلیتیک و عدم تعارض بنیادین و انتقادی بودن نسبت به نظم جهانی دارای اشتراکات فراوانی با ایران هستند که قابلیت همکاری را با خود به همراه دارند

تنظیم مرادوات با کشورهای مختلف جهان همواره برای دولت‌هایی از مهمترین مسائل در تنظیم سیاست خارجی بوده است. اما این مسأله در یک دهه اخیر و مشهود شدن برخی تغییرات برای دوران گذار در روابط بین‌الملل بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. کشورهای بسیاری که رابطه ویژه و راهبردی با ایالات متحده آمریکا داشته‌اند تلاش کردند تا با متوازن‌سازی سیاست خارجی خود رابطه خود با قدرت‌های نوظهور جهانی را ارتقا داده و از فرصت‌های شرایط جهانی به نفع منافع خود استفاده نمایند. ارتقای روابط کشورهای منطقه غرب آسیا همچون عربستان سعودی و امارات متحده عربی با چین را می‌توان نمونه‌ای از این رخداد مهم جهانی ارزیابی کرد. این کشور با وجود روابط عمیق امنیتی، نظامی، سیاسی و اقتصادی با غرب، سبب دیپلماسی خود را به گونه‌ای بازتعریف کرده‌اند که کشورهای شرقی و قدرت‌های اقتصادی و سیاسی جدید جهانی که در رقابت با غرب نیز به سرمایه‌برند جایگاه خود را در سیاست خارجی آنها ایفا نمایند. این موضوع در ایران نیز همواره محل بحث‌ها و دیدگاه‌های متعارض و متفاوت بوده است. نگاهی به نگرش‌های دولت‌های یازدهم و دوازدهم با دولت سیزدهم در ارتباط با چگونگی همکاری با چین را می‌توان نمونه‌ای مهم برای این مسأله دانست. این مسأله که الزامات همکاری جمهوری اسلامی ایران با چین چه چیز می‌تواند باشد و جهان کنونی در دوران گذار به سرمایه‌برد و یا همچنان درب روابط بین‌الملل بر پایه قدرت امریکامی گذرد از مشهودترین اختلافاتی است که خروجی آن را می‌توان در نوع روابط ایران و چین در دو دولت مشاهده کرد.

تفاوت‌های بنیادین

دولت گذشته صراحتاً در مواضع اعلامی خود بیان می‌داشت که همکاری ایران و چین در گرو همکاری ایران و کشورهای غربی به خصوص امریکاست. به بیان دیگر این دیدگاه معتقد است چین از جمله قدرت‌های نظام بین‌الملل است که به نظم امریکایی جهان وفادار است. در چهارچوب این نگاه ایران برای بهره‌بردن از همکاری با چین ابتدا باید با قدرت هژمون یعنی واشنگتن ارتباط بهتری برقرار کند. از همین رو برجام به عنوان یکی از پازل‌های بهبود روابط با غرب و کاهش تنش با امریکا مقدمه‌ای اجباری برای بهبود روابط با شرق و به خصوص چین است. مطالبات جهت پذیرش

FATF و برجام در هر شرایطی در همین چهارچوب به عنوان دلیلی لازم برای رابطه با کشورهای جهان معرفی می‌شد. این دیدگاه به مسأله دوران گذار در نظام بین‌الملل کمتر توجه داشته و در خوشبینانه‌ترین حالت باید پیش این مسأله معتقد است تا زمان عبور دنیا از جهان غربی به جهان غیرغربی زمان زیادی باقی مانده است و ایران نباید با الزامات حاکم بر جهان کنونی به ضرر منافع ملی و در پازل چین بازی نماید.

دیدگاه دولت سیزدهم اما تا حد قابل توجهی با دولت سلف خود فاصله دارد. در این دیدگاه کشورهای شرقی به دلیل قربات‌های جغرافیایی، سیاسی، ژئوپلیتیک و عدم تعارض بنیادین و انتقادی بودن نسبت به نظم جهانی دارای اشتراکات فراوانی با ایران هستند که قابلیت همکاری راهبردی را با خود به همراه دارند. از این رو دولت سیزدهم معتقد است نباید همکاری ایران و کشورهای شرقی و به خصوص چین را به همکاری با کشورهای غربی مشروط کرد. ایران در شرایط تحریم و غیرتحریم این کشورها را بازنگر کلیدی دانسته و باید با حسن نیت روابط راهبردی با آنها را در شرایط گوناگون به پیش برد. این دیدگاه نگاه ابزاری به کشورهای شرقی دارد کرده و معتقد است همکاری با چین تنها برای زمان تحریم نبوده و به خودی خود ارزش راهبردی دارد. گرچه در این دیدگاه تحریم‌ها در گسترش همه جانبه همکاری‌های دوسویه مشکلاتی را ایجاد می‌نمایند اما این مسأله به عنوان مانع اصلی همکاری‌ها تفسیر نشده و معتقد است می‌توان در شرایط تحریم نیز همکاری‌های مبتنی بر منافع ملی را پیگیری کرد. دولت سیزدهم با این باور که دولت گذشته از اتکای غیرمتوازن به غرب منجر به عدم استفاده از ظرفیت‌های داخلی و خارجی شده کنش شرکت‌های اروپایی با ایران در شرایط خروج امریکا از برجام و بدعهدی آنها را دلیلی بر بی‌اعتمادی و همچنین عدم سرمایه‌گذاری بلندمدت روی آنها می‌داند و به همین علت از اعتماد به طرف غربی به قیمت از دست دادن شرکای شرقی دوری جسته است.

درس عبرت نوتال

به عنوان نمونه محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه وقت کشورمان معتقد بود امریکانمی‌تواند از برجام خارج شود. او حتی در مجلس شورای اسلامی به نمایندگان اطمینان داده بود که تنها تحریم‌های شورای امنیت اهمیت دارد و تحریم‌های یکجانبه امریکا در شرایط رفع تحریم‌های شورای امنیت کاغذپاره‌ای بیش نیست. بیژن زنگنه نیز در پاسخ به سؤالات و ابهامات در خصوص احتمال خارج شدن نوتال از ایران با انبوهی از اطلاعات مهم گفته بود: